

DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2023-4\(106\)-103-108](https://doi.org/10.26642/jen-2023-4(106)-103-108)
УДК 347:351:355.01(477)

В.П. Захарченко, аспірант

Державний університет «Житомирська політехніка»

Моніторинг ринку юридичних послуг як об'єкта публічного управління в умовах повномасштабної війни в Україні

(Представлено: д.е.н., д.держ.упр., проф. Грицишен Д.О.)

Проблема функціонування суб'єктів підприємництва в сфері надання послуг у період повномасштабної війни торкнулася всіх, зокрема суб'єктів ринку юридичних послуг. У таких умовах досвід, накопичений під час епідеміологічної кризи минулих років щодо можливості надання частини юридичних послуг віддалено, став безцінним. Ринок юридичних послуг наразі переживає не найкращі часи, спостерігається його просідання, а також відтік висококваліфікованих кадрів за межі країни. З початку повномасштабного вторгнення держава застосувала необхідні для забезпечення національної безпеки міри, такі як обмеження доступу до ряду публічних електронних реєстрів, зокрема реєстру речових прав, що неодмінно відобразилося на ринку юридичних послуг. Крім того, в умовах повномасштабної війни змінився й характер юридичних послуг, що надаються населенню та бізнесу, що є прямим віддзеркаленням сьогоденної реальності та першочергових проблем. Проте, незважаючи на існуючі труднощі, ринок юридичних послуг активно функціонує та бере на озброєння нові види діяльності. Вже зараз активно продовжують розвиватися напрями надання юридичних послуг у сфері міжнародного права, IT-технологій тощо, поширюються операції з криптовалютою. Крім того, іде активне юридичне супроводження процесів, пов'язаних із відшкодуванням збитків від військової агресії РФ.

Ключові слова: юридична послуга; ринок юридичних послуг; публічне управління; моніторинг; юрист; адвокат; правник; повномасштабне вторгнення; війна.

Актуальність теми. Сучасний стан перебування України в достатньо тривалій та виснажливій війні вносить свої корективи у будь-яку сферу діяльності, проте ринок юридичних послуг зазнав впливу не лише як вид діяльності суб'єктів господарювання, але й як об'єкт сфери публічного управління. Адже в період повномасштабного вторгнення на функціонування цього ринку послуг прямо вплинула низка управлінських та законодавчих рішень з боку держави. Зокрема, йдеться про закриття частини публічних електронних реєстрів та обмеження доступу до порталів надання публічних послуг, з якими функціонування ринку юридичних послуг тісно пов'язане, задля реалізації заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, а також обмеження цивільно-правових відносин, що потребують участі нотаріату.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Проаналізовані дослідження показали, що в довоєнний період для України, як і більшості країн світу, було властиве зростання попиту на комплексні послуги із супроводу проєктів не лише у правовій, але й в аудиторській та в управлінській площині, що на ринку юридичних послуг України сприяло сталому розвитку та зростанню таких суб'єктів надання юридичних послуг, як: адвокатські об'єднання, адвокатські бюро, юридичні компанії та нотаріальні контори тощо. Про це свідчать дослідження таких сучасних дослідників, як О.Марченко [3], О.Ярмак [3], Н.Вергуненко [1], М.Гончарова [2], А.Тришичева [4], О.Хохуляк [5].

Метою статті є дослідження та аналіз ринку юридичних послуг як об'єкта публічного управління в умовах повномасштабної війни в Україні.

Викладення основного матеріалу. Ринок юридичних послуг – це сфера послуг, у якій предметом обороту є юридичні послуги, що надаються виконавцями-фахівцями у галузі права на користь замовників, зазвичай, фізичних та юридичних осіб з урахуванням наявності балансу законних прав та інтересів суб'єктів цього ринку (юридичних послуг). Функціонування ринку юридичних послуг в Україні є головною ознакою цивілізованого суспільства та соціальної, правової держави, вирішальною передумовою стабільності правової та економічної систем на загальнонаціональному та регіональному рівнях, що гарантує узгодженість реформ в Україні з наявними стратегічними пріоритетами та реалізує ринок юридичних послуг як об'єкт публічного управління.

Станом на 2021 р. в структурі ринку консалтингових послуг України юридичний консалтинг становив 27 %, що було найбільшою часткою в розподілі всього ринку поряд з фінансовим консалтингом (15 %), дослідженням ринку (13 %) та включав в себе: нотаріальні послуги (51 %), юридичні послуги (26 %), адвокатські послуги (14 %) та юридичні консультації (7 %).

Якщо говорити про 10 найпопулярніших видів спеціалізацій суб'єктів надання послуг, то станом на III квартал 2021 р. це були: корпоративне право; податки; нерухомість та будівництво; сімейне право; кримінальна практика; банківське та інвестиційне право; бюджет, держзакупівлі, приватизація; інтелектуальна власність; стягнення активів; міжнародне право [8].

Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. на території України було введено воєнний стан як відповідь на відкриту збройну агресію РФ.

У зв'язку з введенням воєнного стану, з метою збереження цілісності та конфіденційності інформації, недопущення несанкціонованого втручання та спотворення даних, недопущення випадків рейдерства Міністерством юстиції України та ДП «Національні інформаційні системи» було припинено функціонування державних реєстрів та баз даних, які адмініструються державою, наприклад: Державний реєстр речових прав на нерухоме майно; Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, Автоматизована система виконавчого провадження та Єдиний реєстр боржників; Державний реєстр обтяжень рухомого майна; Державний реєстр актів цивільного стану; Електронний реєстр апостилів тощо. Цей перелік не є вичерпним [10, 11].

Всі без винятку перелічені вище реєстри широко використовуються під час надання значного об'єму юридичних послуг, а тому обмеження доступу до них негативно вплинуло на функціонування цього ринку на початку повномасштабного вторгнення. Наразі відбувається поступове відновлення часткового доступу до вказаних вище реєстрів.

Сучасний юридичний ринок в умовах повномасштабної війни перебуває у досить складному становищі, оскільки на нього безпосередньо впливає поточний стан економіки, бізнесу та настроїв інвесторів. Експерти з ринку юридичних послуг, а також керівники юридичних компаній [5–7] зауважують, що постраждали всі без винятку сектори ринку, але кримінальне, цивільне та сімейне право, а також судовий супровід у цих сферах починають відновлюватися швидше, ніж інші.

Існуючі напрацювання ринку юридичних послуг протягом періоду пандемії COVID-19 дозволили йому вистояти в першу активну фазу бойових дій в Україні. До таких заходів можна зарахувати: використання програмного забезпечення для управління своїми компаніями, CRM тощо; проведення переговорів із клієнтами виключно віртуально чи гібридно; запровадження онлайн-платежів; дублювання всіх документів в електронному вигляді та електронні підписи; зберігання корпоративних даних у хмарі; використання digital-каналів для доступу до своєї цільової аудиторії; новий маркетинг та PR-підходи.

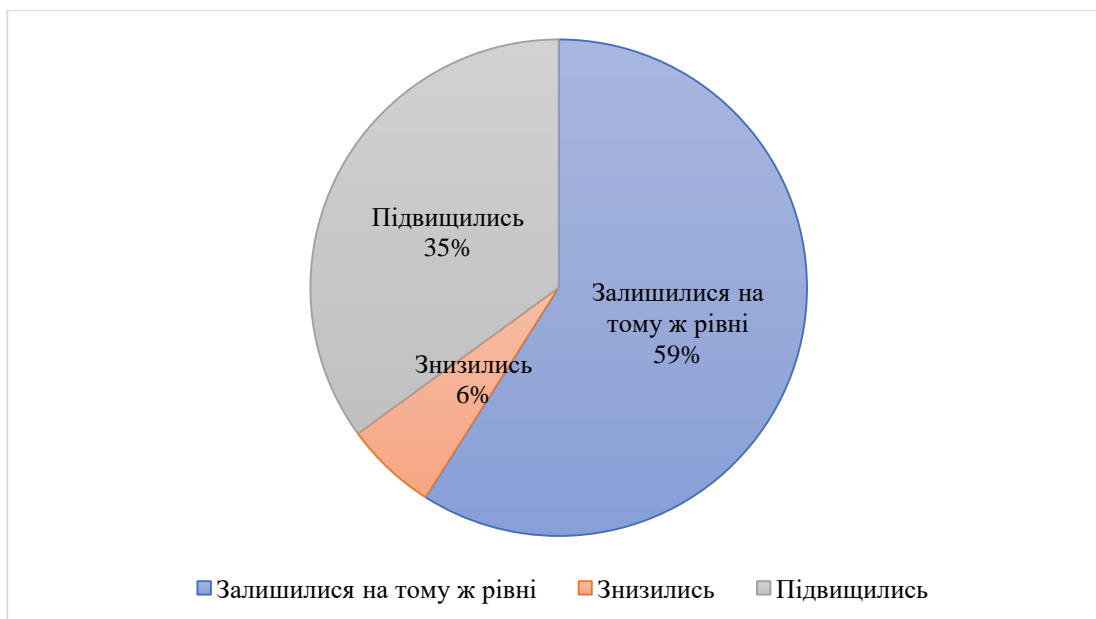
Олександр Липський, керівник Медіа-центру LIGA ZAKON вказує: «Водночас, криза змінює структуру ринку. Знову відбувається «природний відбір», у межах якого компанії, що мають міцні та мотивовані команди, які готувалися до війни, які мали запаси та берегли своїх фахівців, отримують поштовх для розвитку, а деякі компанії не зможуть пережити цю кризу та відійдуть на другий план або взагалі припинять своє існування. Проте, як і в інших галузях національної економіки, ми будемо мати мабуть найбільш стресостійкий юридичний ринок в Європі» [7].

Необхідно також зазначити, що на початок війни більшість юристів різних позицій в Україні працювали саме на національному ринку юридичних послуг і лише 8 % були співробітниками міжнародних компаній.

Дослідниця LegalTalents.Report. Ірина Нікітіна та Тетяна Бенько, які в період з 15 по 25 вересня 2022 р. проводили анонімне опитування 164 керівники юридичних фірм щодо актуального стану ринку юридичних послуг України, вказують: «Український ринок юридичних послуг, по-перше, вцілів, по-друге, пристосувався, по-третє, стабілізувався: кількість клієнтських доручень та обсяг доходу хоч і впали майже вдвічі, але вирівнялися; кількість юристів хоч і скоротилася на третину по ринку, але фірмам вдалося зберегти свої команди та ключову експертизу; фіксована винагорода хоч і скоротилася, але менше за скорочення обсягів доходу юрфірм та додатково компенсується відповідно до реального робочого навантаження; горизонт планування хоч і невеличкий, але є» [6].

Що стосується корпоративних фінансів та операційних витрат, то експерти зазначають про такі тенденції. У період з березня по липень–серпень 2022 р. майже всі компанії були дуже лояльними до умов оплати. Водночас більшість юридичних компаній не знижували вартість своїх послуг і не планують цього робити в майбутньому. Всі компанії намагалися максимально утримати своїх співробітників і продовжували платити їм зарплату, навіть на шкоду прибутку компанії. Деяким компаніям довелося зменшити зарплати, але вони також обговорили це зі своїми колективами і розглянули всі можливі антикризові заходи. З точки зору скорочення операційних витрат, скорочення зарплат було в кінці списку. Жоден з опитаних керівників компаній не пішов на крок масових звільнень, і в багатьох випадках звільнення були природним процесом. Разом з цим багатьом компаніям (62 %) довелося суттєво скоротити свої витрати на піар та маркетинг [9].

На рисунку 1 показано тенденцію щодо цін на юридичні послуги під час повномасштабного вторгнення, згідно з проведеним опитуванням керівників юридичних компаній. Як бачимо, тотального зниження цін на юридичні послуги не відбулося, лише 6 % із опитаних заявили про зниження цін, про підвищення ж заявили 35 % опитаних, у більшості випадків ціни залишилися такими ж. Враховуючи, що не відбулося масового звільнення працівників, така тенденція є цілком зрозумілою, оскільки на фоні інфляції та зниження ВВП керівництво компаній має, в першу чергу, зобов'язання щодо виплати заробітної плати працівникам, сплати податків тощо.



Джерело: побудовано автором на підставі [9]

Рис. 1. Ціни на юридичні послуги під час повномасштабної війни

Надавачі юридичних послуг у нинішніх умовах не мають наміру вдаватися до демпінгу. Втім, подібні явища можна спостерігати на ринку з боку окремих адвокатів та невеликих адвокатських об'єднань. При цьому експерти наголошують, що демпінг – це вулиця з одностороннім рухом, оскільки він зазвичай призводить до зниження якості та загального рівня послуг. Демпінг буде негативно впливати на юридичні компанії та ринок в цілому в довгостроковій перспективі, врешті-решт багатьом компаніям необхідно буде повернутися до довоєнного рівня у своїй роботі та відносинах з клієнтами, але це буде вкрай складно зробити в умовах жорсткого демпінгу.

З початку повномасштабного вторгнення частина юридичних компаній була вимушена переїхати на західну частину України, що призвело до того, що деякі компанії відкрили нові офіси та представництва у Львові, Івано-Франківську та Рівному, на додаток до офісів у столиці та інших регіонах. Це пов'язано, головним чином, з тим, що значна кількість підприємств переїхала зі сходу на захід, наприклад, з ІТ-сектору.

Що стосується формату роботи, то більшість компаній використовує онлайн або змішаний формат, коли команди час від часу зустрічаються в офісах. Деякі компанії в столичному регіоні повертаються до звичайного, повноцінного офісного формату роботи, хоча він дещо пом'якшився.

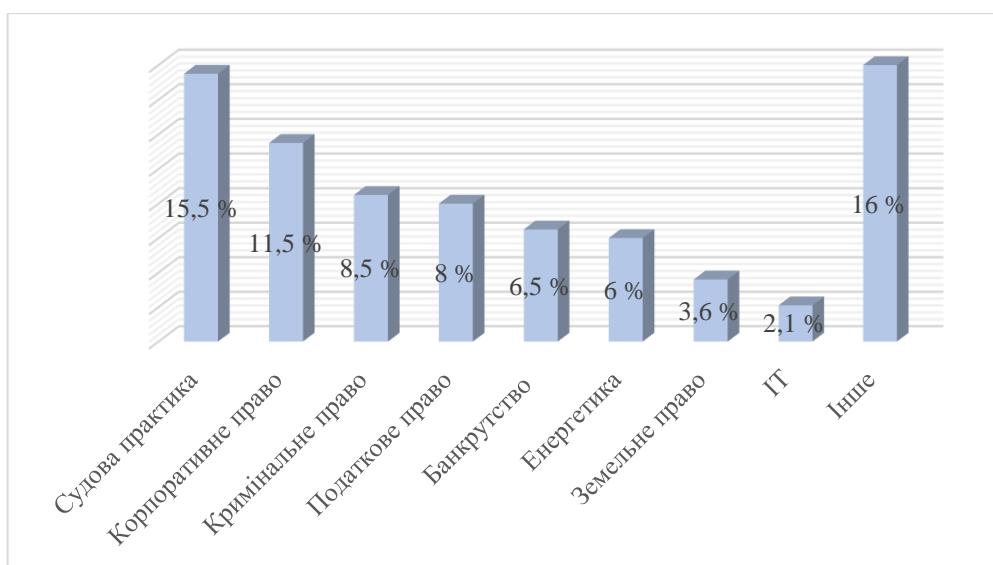
Бізнесмени та інвестори з США, Великобританії, Польщі та Кіпру вже звертають увагу на Україну. Традиційно американські та британські компанії є найбільш сміливими та рішучими у виході на кризові ринки, оскільки вони також покладаються на потужну дипломатичну підтримку з боку своїх країн.

Вже зараз існує попит на юристів, кваліфікованих у міжнародному податковому праві та міжнародному структуруванні. ІТ-бізнес найшвидше відновлюється і швидко повертається до довоєнного рівня, оскільки він не настільки географічно прив'язаний, як традиційний бізнес, в тому числі і швидше відновлюються юридичні компанії, які обслуговують ІТ-бізнес [7].

Поряд із ІТ та міжнародними компаніями рятівними для юридичних компаній стали також три ключові практики – вирішення спорів, кримінальний захист і банкрутство. Саме ці практики мають попит і дають змогу утримувати колектив навіть у період війни. Особливої важливості набувають і питання компенсації заподіяних збройною агресією РФ збитків. Традиційно нотаріальні послуги є завжди затребуваними громадянами та бізнесом, зокрема в умовах війни.

Окрім цього, після повномасштабного вторгнення в Україні виникли і стали популярні нові напрямки юридичних практик, наприклад: військове право; практика фіксації та відшкодування збитків, завданих війною; санкційні провадження; міграційне право; захист активів та прав інвесторів [9].

На рисунку 2 показані найбільш популярні юридичні практики 2023 р. у відсотковому відношенні. Якщо порівняти ці показники із 2021 р., то може побачити тенденцію щодо втрати у період повномасштабної війни затребуваності таких юридичних практик як: нерухомість та будівництво; сімейне право; банківське та інвестиційне право; бюджет, держзакупівлі, приватизація; інтелектуальна власність. Також варто зазначити, що особливої популярності набула юридична практика у сфері енергетики (6 %).



Джерело: побудовано автором на підставі [9]

Рис. 2. Найбільш затребувані юридичні практики 2023 р.

Наразі існують такі основні ризики, які керівники юридичних компаній вбачають для юридичного ринку України: відтік кадрів з ринку (міграція та перекваліфікація); втрата цілої низки індустрій та галузей економіки, занепад окремих практик; скорочення інвестицій, зменшення платоспроможності клієнтів, зневіра клієнтів у необхідності користуватися юридичними послугами («право нікому не потрібно») [6].

Ризики, які керівники виділяють як вагомі для юридичних фірм, можна поділити на зовнішні та внутрішні, вони викладені у таблиці 1.

Таблиця 1

Сучасні значущі ризики для функціонування юридичної фірми

Зовнішні	Внутрішні
<ul style="list-style-type: none"> • ескалація бойових дій; • падіння економіки (інфляція, девальвація) 	<ul style="list-style-type: none"> • зменшення кількості клієнтів та попиту на послуги, зниження платоспроможності клієнтів, орієнтація клієнтів на самостійне вирішення юридичних питань; • міграція персоналу, нестабільний психологічний стан команди

Джерело: побудовано автором на підставі [6]

Внутрішні ризики, на відміну від зовнішніх, можуть бути знижені. Зокрема, шляхом введення більш доступніших цін для деяких видів послуг, однак такий підхід має бути зваженим, без вдавання до демпінгу; застосування віддаленого режиму роботи працівників у тих практиках, де такий сценарій роботи можливий; залучення корпоративного психолога, що останнім часом є популярною тенденцією.

Існуючі станом на сьогодні виклики, з якими суб'єкти ринку юридичних послуг мають справу, можуть бути пов'язані або з клієнтами або з командою працівників, про що вказано у таблиці 2.

Таблиця 2

Сучасні виклики для юридичних компаній

Клієнтські виклики	Командні виклики
<ul style="list-style-type: none"> • пошук нових клієнтів, зокрема розширення портфеля іноземних клієнтів; • утримання та підтримка наявних клієнтів, зокрема допомога у відновленні бізнесу клієнтів; • запуск нових послуг та продуктів 	<ul style="list-style-type: none"> • безпека та психологічна підтримка працівників; • збереження наявного складу та мотивування команди, забезпечення фонду заробітної плати; • адаптація бізнес-процесів в умовах війни, оптимізація витрат

Джерело: побудовано автором на підставі [6]

Питання щодо пошуку та утримання клієнтів існує завжди, однак у даний час воно стоїть більш гостро. Як показує минула практика пандемії COVID-19, компаніям у нових умовах часто доводилося у короткий строк переформатовувати свій порядок роботи та спосіб взаємодії з клієнтами. Зокрема, застосовувалися

такі вимушені кроки: відео зустрічі замість особистих зустрічей; передача документів в електронному вигляді замість паперових аналогів; онлайн консультування; онлайн платежі; підписання договорів з використанням електронних цифрових підписів; взаємодія з державними органами, судами через електронні кабінети, зокрема участь у судових засіданнях шляхом проведення відеоконференцій тощо. Клієнтоорієнтованим компаніям буде простіше подолати клієнтські виклики у період повномасштабної війни, такі компанії в силу своєї гнучкості здійснюватимуть переформатування під конкретні вимоги клієнтів у нових реаліях.

Що стосується командних викликів, то, як зазначали респонденти під час опитування, юридичні компанії не мають наміру суттєво скорочувати заробітні плати працівників чи вдаватися до масових звільнень, оскільки це призведе до відтоку кваліфікованих кадрів та втрати професійного штату. Натомість на порядку денному стоїть питання скорочення інших витрат задля збереження фонду заробітної плати, наприклад витрат на піар, маркетинг.

Зі всіма окресленими ризиками та викликами доведеться у тій чи іншій мірі стикнутися кожному керівнику юридичної компанії, а тому від зниження таких ризиків та подолання викликів прямо залежатиме успіх компанії та функціонування ринку юридичних послуг України в цілому.

Станом на сьогодні ринок юридичних послуг переживає трансформацію, що, природно, відкриває деякі нові можливості. Згідно з результатами проведеного дослідження, успішно орієнтуватися в ринковому ландшафті можуть системні гравці – великі фірми з більш ніж 40 юристами та широким спектром експертизи. Однак досягти традиційного рівня активності цих юридичних фірм наразі не можливо, і вони починають поступово втрачати своє лідерство. Причиною такого зниження активності на внутрішньому ринку є те, що флагманські фірми концентрують свої зусилля з розвитку бізнесу на міжнародних ринках (як з точки зору підтримки майбутніх інвестицій в Україну, так і з точки зору підтримки великих українських компаній на нових ринках).

Враховуючи критерій розміру, який є основним рушієм лідерства на ринку, фірми другого ешелону наразі мають амбіції докорінно змінити лідерство на ринку. Слід зазначити, що до повномасштабної війни саме лідери ринку наголошували: «масштаб має значення». Наразі їх претензії дещо перебільшені. Адже поняття «лідерства на ринку» включає в себе багато інших критеріїв, таких як: високий рівень експертизи, системний підхід до ведення бізнесу, сталість бізнес-процесів, відносини з клієнтами, міжнародна юридична та бізнес-репутація України в бізнес-спільноті тощо [6].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, можна сказати, що ринок юридичних послуг в умовах повномасштабної війни пройшов етап виживання та адаптації. На сучасному етапі можна стверджувати, що перспективними для юридичних компаній в Україні залишатимуться сфери щодо юридичного обслуговування ІТ, міжнародних компаній, інфраструктури, енергетики, машинобудування, агропромисловості, фінансового сектору, штучного інтелекту. Як і раніше, на порядку денному залишатиметься захист особистих даних, що набуває особливого значення в умовах повномасштабної війни в еру цифрових технологій.

Великого значення для можливості функціонування ринку юридичних послуг в умовах повномасштабної війни мали здобутки періоду пандемії COVID-19, які потрібно і надалі розвивати та вдосконалювати, серед яких можна назвати: використання програмного забезпечення для управління компаніями; проведення переговорів із клієнтами віртуально; онлайн-платежі; електронний документообіг та електронні підписи; використання хмарних сховищ; використання цифрових каналів для доступу до своєї цільової аудиторії.

Список використаної літератури:

1. *Вергуненко Н.В.* Трансформація ринку консалтингових послуг / *Н.В. Вергуненко* // Вісник КНТЕУ. – 2013. – № 4. – С. 15–24.
2. *Гончарова М.Л.* Управлінське консультування в Україні: основні проблеми, тенденції та напрями розвитку / *М.Л. Гончарова* // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 2 (164). – С. 136–141.
3. *Марченко О.С.* Юридичний консалтинг: сутність та роль у правовій економіці: монографія / *О.С. Марченко, О.В. Ярмак*. – Харків: ФОП Данилко Н.С., 2016. – 243 с.
4. *Хохуляк О.О.* Ринок юридичних послуг Сполучених Штатів Америки: становлення та тенденції розвитку / *О.О. Хохуляк* // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – № 7 (3). – С. 142–146.
5. Старі труднощі та нові можливості: ринок юридичних послуг 2019/2020 // Юридична газета онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://yur-gazeta.com/publications/legal-business-in-ukraine/stari-trudnoshchi-ta-novimozhливosti-rinok-yuridichnih-poslug-20192020.html>.
6. Актуальний стан ринку юридичних послуг: опитування керівників юридичних фірм // Юридична газета онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://yur-gazeta.com/publications/legal-business-in-ukraine/aktualniy-stan-rinku-yuridichnih-poslug-opituvannya-kerivnikov-yuridichnih-firm.html>.
7. Відкладений попит // Газета «Закон і бізнес». Законодавство, влада, права людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zib.com.ua/ua/152966.html>.

8. Ринок юридичних послуг в Україні: як минув III квартал 2021 року // Юрліга. Правове інформаційне поле для бізнесу та юристів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://jurliga.ligazakon.net/news/206848_rinok-yuridichnikh-poslug-v-ukran-yak-minuv-ii-kvartal-2021-roku.
9. Лідери ринку. Рейтинг юридичних компаній – 2023 // Юридична газета онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://jur-gazeta.com/publications/legal-business-in-ukraine/lideri-rinku-reyting-yuridichnih-kompaniy--2023.html>.
10. Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України № 209 від 06.03.2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-п#Text>.
11. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

References:

1. Verhunen, N.V. (2013), «Transformatsiia rynku konsaltnykh poslug», *Visnyk KNTEU*, No. 4, pp. 15–24.
2. Honcharova, M.L. (2015), «Upravlinske konsultuvannia v Ukraini: osnovni problemy, tendentsii ta napriamy rozvytku», *Aktualni problemy ekonomiky*, No. 2 (164), pp. 136–141.
3. Marchenko, O.S. and Yarmak, O.V. (2016), *Yurydychni konsaltni: sutnist ta rol u pravovii ekonomitsi, monohrafiia*, FOP Danylo, N.S., Kharkiv, 243 p.
4. Khokhuliak, O.O. (2016), «Rynok yurydychnykh poslug Spoluchenykh Shtativ Ameryky: stanovlennia ta tendentsii rozvytku», *Naukovi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, No. 7 (3), pp. 142–146.
5. «Stari trudnoshchi ta novi mozhlyvosti: rynek yurydychnykh poslug 2019/2020», *Yurydychna hazeta online*, [Online], available at : <https://jur-gazeta.com/publications/legal-business-in-ukraine/stari-trudnoshchi-ta-novimozhlyvosti-rinok-yuridichnih-poslug-20192020.html>
6. «Aktualnyi stan rynku yurydychnykh poslug: opytuvannia kerivnykiv yurydychnykh firm», *Yurydychna hazeta online*, [Online], available at : <https://jur-gazeta.com/publications/legal-business-in-ukraine/aktualnyi-stan-rynku-yuridichnih-poslug-opytuvannia-kerivnykiv-yuridichnih-firm.html>
7. «Vidkladenyi popyt», *Hazeta «Zakon i biznes»*. *Zakonodavstvo, vlada, prava liudyny*, [Online], available at : <https://zib.com.ua/ua/152966.html>
8. «Rynok yurydychnykh poslug v Ukraini: yak mynuv III kvartal 2021 roku», *Yurliha. Pravove informatsiine pole dlia biznesu ta yurystiv*, [Online], available at : https://jurliga.ligazakon.net/news/206848_rinok-yuridichnikh-poslug-v-ukran-yak-minuv-ii-kvartal-2021-roku
9. «Lidery rynku. Reitynh yurydychnykh kompanii – 2023», *Yurydychna hazeta online*, [Online], available at : <https://jur-gazeta.com/publications/legal-business-in-ukraine/lideri-rinku-reyting-yuridichnih-kompaniy--2023.html>
10. Kabinet Ministriv Ukrainy, *Deiaki pytannia derzhavnoi reiestratsii ta funktsionuvannia yedynykh ta derzhavnykh reiestriv, derzhatelem yakykh ye Ministerstvo yustytisii, v umovakh voiennoho stanu*, Postanova No. 209 vid 06.03.2022, [Online], available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-п#Text>
11. *Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini*, Ukaz Prezydenta Ukrainy No. 64/2022 vid 24.02.2022, [Online], available at : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

Захарченко Вадим Павлович – аспірант 1-го року навчання Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0001-5802-3748>.

Наукові інтереси:

- юридичні послуги;
- адвокатура;
- публічне управління та адміністрування ринку юридичних послуг;
- європейська інтеграція.

Zakharchenko V.P.

Monitoring the market of legal services as an object of public administration in the conditions of a full-scale war in Ukraine

The problem of the functioning of business entities in the field of service provision during the full-scale war affected everyone, including legal services market entities. In such conditions, the experience accumulated during the epidemiological crisis of the past years regarding the possibility of providing some legal services remotely became invaluable. The market of legal services is currently experiencing not the best times, its subsidence is observed, as well as the outflow of highly qualified personnel outside the country. Since the beginning of the full-scale invasion, the state has applied measures necessary to ensure national security, such as restricting access to a number of public electronic registers, including the register of property rights, which was inevitably reflected in the legal services market. In addition, in the conditions of a full-scale war, the nature of legal services provided to the population and businesses has changed, which is a direct reflection of today's reality and priority problems. However, despite the existing difficulties, the market of legal services is actively functioning and adopting new types of activities. Even now, the areas of providing legal services in the field of international law, IT technologies, etc. are actively developing, operations with crypto-currency are spreading. In addition, there is active legal support for processes related to compensation for damages from the military aggression of the Russian Federation.

Keywords: legal service; market of legal services; public administration; monitoring; lawyer; attorney; advocate; full scale invasion; war.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2023.